

Vladimir TOMAŠEK, Vesna VUČEVAC - BAJT
Faculty of Veterinary Medicine, University of Zagreb, and
Scientific Society for Health Culture of Croatia - Zagreb, Zagreb

VETERINARY SERVICE ON THE LIBERATED TERRITORY OF CROATIA AND SWINE PLAGUE ERADICATION DURING THE SECOND WORLD WAR

Key words: History of Medicine; Second World War; Veterinarian's activity; Hog (swine) plague; Croatia

Up to 1943, both veterinarians and students of veterinary medicine on the liberated territory played a significant role in supporting the National Liberation War. Although not having been able to practice veterinary medicine at that time, they actively participated in the national liberation war in the capacity of warriors, political and military officials. They were also in charge of military sanitation.

On the liberated territory severely devastated by the enemy, economic conditions were extremely difficult. Inhabited places were demolished, burnt down and robbed. Fields were destroyed. Livestock to a great extent was taken away by the enemy. Heads left over, were endangered due to permanent lack of fodder and bad housing conditions. In addition, contagious and parasitic diseases raged through the area. Hog plague caused great losses in swine population.

(Rad je primljen u Uredništvu 15. II 1990. god.)

Communication

UDC 931.619 / 378.18 / 378.12 / 351.764.1 / 940.54 / 497.1

Tvrtko ŠVOB

Znanstveno društvo za povijest zdravstvene kulture Hrvatske - Zagreb, Zagreb

STRADANJA STUDENATA I NASTAVNIKA FAKULTETA VETERINARSKJE MEDICINE U ZAGREBU U II SVJETSKOM RATU

Jedan od bitnih elemenata političkog programa vlastodržaca tzv. "Nezavisne Države Hrvatske", slijedeći genocidne postupke nacističkih naredbodavaca, bili su direktni progoni Srba i Židova, a komunista i antifašista bez obzira na njihovu nacionalnu ili rasnu pripadnost. Postojao je cijeli arsenal demagoških sredstava koji je upotrebljen da se Hrvati i muslimani (koje je ustaški režim naprosto u cjelini proglasio Hrvatima) uvjere kako su oslobođeni i kako su postali vladajuća nacija. Ustaše su hrvatskom stanovništvu mogli pružiti samo to da ga izuzimaju od progona zbog nacionalne, odnosno tzv. rasne pripadnosti. Mogli su još da potiču demoralizirane tipove da se Srbima "osvećuju" za "velikosrpsku vladavinu u nenarodnoj Kraljevini Jugoslavije", kao i da eventualno sudjeluju u diobi pljačke imovine Srba i Židova. Međutim, slavenska pripadnost Hrvata bila je u perspektivi nesigurno svojstvo prema hitlerovskoj germanskoj genocidnosti. Zato, da bi se prikazali dostojni u odnosu na rasističke ideologe njemačkog nacizma, neki od ustaških ideologa zastupaju čak i apsurdnu tezu o gotskom porijeklu Hrvata.

Okupatori i ustaški režim doveo je do raspačavanja ne samo Jugoslavije već i Hrvatske: do sklapanja Rimskih ugovora, aneksije Međimurja i Baranje od Mađara, priznavanja privilegiranog položaja njemačke nacionalne manjine u "N.D.H." u odnosu na hrvatsko stanovništvo, zatim do ekonomskih ustupaka okupacijskim silama i sve otvorenije pljačke hrvatskog stanovništva od strane okupatora i ustaša. To je sve ubrzo potpuno demaskiralo zastupanje navodno hrvatskih interesa ustaškog režima.

Kaznene odredbe u zakonskim propisima, naredbama i upravnim aktima ustaških vlasti po svojoj surovosti daleko nadmašuju zakone najdespotskijih režima u

novijoj povijesti Hrvatske. To surovo zakonodavstvo, koje je zapravo značilo otvoreni teror koji je samo dobio neki formalni oblik, pogadalo je cjelokupno stanovništvo Hrvatske, dakle i stanovništvo u čije su ime njegovih tobožnjih nacionalnih interesa ti zakoni bili doneseni i sprovedeni. U zakonodavstvu "NDH" se termini "narod", "država", "Nezavisna Država Hrvatska", "državna vlast", tj. režim, tretiraju kao sinonimi. Tako je ustaška demagogija stavljala znak jednakosti između interesa ustaškog režima i interesa naroda, pa je u ime tzv. "zaštite" njegovih interesa i sam hrvatski narod bio izvrnut neograničenom teroru, nasilju i samovolji. Pod izlikom obrane interesa hrvatskog naroda i države, pod prijetnjom najtežih kazni, onemogućuje se bilo kakvo legalno suprotstavljanje ustaškom režimu i bilo kakva, pa i najblaža, opozicijska aktivnost. Upućivanje na prijete sudove, u zatvore, u logore, pa i bez ikakvog sudskog postupka, pljačke, sistematske premetačine i hapšenja i razna najsurovija mučenja bili su u ogromnom broju slučajeva samo uvod u sigurnu i najgrozniju smrt onih koji nisu bili po čudi ustaša i njihovih okupatorskih naredbodavaca.

Ustaški vlastodršci su nastojali izgraditi svoj politički kapital svojom tobožnjom borbom protiv velikosrpske hegemonije i tobožnjim oslobodenjem hrvatskog naroda, no svojim su zakonskim propisima, a još više praktičkom metodom vladanja i nad samim hrvatskim stanovništvom daleko nadmašili svojom surovošću i najreakcionarnije režime.

Strahovlada okupatora, ustaša i ostalih kvislinga u "NDH", prisiljavanje hrvatskih građana da u sastavu okupatorske i kvislinške vojske ratuje za interese okupatora i ustaša, neograničena eksploatacija naroda i sve bezobzirnija pljačka zemlje, samovolja, korumpiranost i teroristički sistem fašističke vladavine, pokretao je sve jače u otpor i borbu cjelokupno stanovništvo Jugoslavije, koje je u sve većoj mjeri doživljavalo svu strahotu otvorenog okupatorskog i kvislinškog terora.

U opisanim prilikama našao se i zagrebački Veterinarski fakultet za vrijeme II svjetskog rata. No znatan broj studenata i nastavnika ovog Fakulteta aktivno je sudjelovalo u otporu prema širenju fašizma u Kraljevini Jugoslaviji već prije rata. Osobito se ta borba odražavala u suprotstavljanju studentskih i nastavničkih ljevičarskih snaga na Fakultetu protiv rada frankovačkih i klerikalno-fašističkih studentskih i drugih organizacija, koje su radile na fašizaciji cjelokupnog života. Premda su ove frankovačke i klerikalne organizacije bile ne riječima opozicijski orijentirane prema režimima Kraljevine Jugoslavije, imale su zapravo od njih punu podršku u napadima, pa i fizičkih, na ljevičare. Za vrijeme Španjolskog građanskog rata, napredni omladinci na Fakultetu sakupljali su novac kao pomoć za španjolske revolucionare, i organizirali odlazak studenata na borilišta u Španjolsku. U Španjolskoj revoluciji izgubili su život zagrebački studenti veterine A. Keršner, Z. Cerić i J. Bračun. U Španjolskom ratu sudjelovao je i student veterine V. Todorović-Lerer, koji je svoje španjolsko ratno iskustvo prenio kasnije u naš NOR. Pred samu okupaciju naše zemlje, na Fakultetu osobito je bio ojačao ljevičarski pokret, što se - među ostalim - vidi i po zadnjim izborima pred rat za Upravu stručnog "Kluba studenata veterinarske medicine", na kojima su pobijedili studenti ljevičari uprkos nepovoljnim uvjetima. I među nastavnicima, osobito mladima, bio je vrlo jak ljevičarski pokret, te su na

mnogim katedrama bili vrlo utjecajni među studentima upravo nastavnici iz ljevičarskih antifašističkih krugova. Zato nije čudo da je Veterinarski fakultet u Zagrebu postao za vrijeme rata jedan od najjačih i najorganiziranijih bastiona Sveučilišta u Zagrebu protiv okupatora i njegovih slugu, a to je izazvalo i cijeli niz posljedica po njegove kadrove. No treba kazati da su neke ličnosti s Veterinarskog fakulteta bile uključene u revolucionarni rad i u drugim ilegalnim organizacijama izvan ovog Fakulteta. To naročito pokazuje i činjenica da su živote za vrijeme okupacije izgubili i fakultetski namještenici patrioti Edo Babić, Mila Gerzej i Ana Vorkapić-Vukadinović.

Općenito o doprinosu studenata i nastavnika zagrebačkog Veterinarskog fakulteta narodnooslobodilačkoj borbi relativno dosta činjenica je već utvrđeno i objavljeno, ponajviše u stručnim veterinarskim publikacijama, pa ću ovdje ukazati samo na ono što je i osnovna tema ovog rada, a manje je poznato, tj. njihova stradanja za vrijeme II svjetskog rata. Kod toga nemam pretenzija da ta stradanja budu u potpunosti opisana niti po intenzivnosti toga stradanja, niti po imenima stradalnika, jer se mnoga tek naslućuju te ima ponekad premalo podataka, a veliko je pitanje da li će ih ikada biti moguće potpuno cjelovito prikazati. Ovo je tek jedan prilog u tome pravcu, koji treba shvatiti samo kao iznošenje pojedinih primjera. Osim toga naglašujemo da dajemo ovdje prikaz stradanja samo onih ličnosti koji su u vremenu II svjetskog rata bili studenti ili nastavnici zagrebačkog Veterinarskog fakulteta, a ne i onih koji su bili izvan toga vremena na tome Fakultetu. Osim toga u prikazu stradanja ukazujem samo na ona najdrastičnija.

S provalom njemačkih i drugih okupatora u našu zemlju, počeo je nesmiljeni teror frankovaca, od kojih se većina odmah pretvorila u ustaše. Već prvih dana grupica frankovačko-ustaških studenata, primivši puške od novih vlastodržaca, vršila je policijsku službu na ulicama Zagreba, pravila "red" među stanovništvom, i osobno se obračunavala s goloturkim ljevičarskim kolegama, iskorištavajući pometnju koja je nastala raspadom Jugoslavenske vojske. Ustaše se nisu morali mnogo upinjati da uhvate neke istaknute narodne borce, među njima i studente, jer su već mnogi sjedili u logorima i zatvorima još od vremena Banovine Hrvatske.

Studentski ustaški "Logor" na Veterinarskom fakultetu odmah po okupaciji zabranjuje putem svog sveučilišnog "Stožera" poznatim studentima - ljevičarima daljnje studiranje. Tu su zabranu formalno tek kasnije ukinuli, i to onda kada gotovo nikog više od tih studenata nije bilo na Fakultetu, jer su bili ili pobijeni, u zatvorima ili logorima, ili među partizanima. S druge strane, poneki ustaški studenti su dolazili na ispite u ustaškoj uniformi s oružjem, i tako prijeteći profesorima polagali ispite.

Jedan od prvih žrtava među studentima bio je Jaroslav Hvala, koji je bio jedan od najmarkantnijih ličnosti ljevičarskog studentskog pokreta. Upravo je on bio posljednji predsjednik "Kluba studenata veterinarske medicine" izabran sa liste studenata-ljevičara prije okupacije. Njega su studenti frankovci osobito mrzili, jer je Jaro, kako su ga zvali, bio jedan od vođa predratnih odbrambenih grupa protiv nasilja i atentata koje su frankovački studenti vršili s oružjem u ruci. Od dana okupacije 10. travnja 1941. god. živi ilegalno u Zagrebu i organizira akcije protiv okupatora i njegovih slugu. No 24. svibnja 1941. god. zatiču ga u jednoj restauraciji u Zagrebu i

napadnu ga. On im je fizički pružio otpor, ali je, opkoljen većim brojem, svladan, pretučen i odveden u ustaško redarstvo. Poslije nekoliko dana prebačen je u Koncentracioni logor Kerestinec. Kada su ustaše strijeljali iz logora više istaknutih i poznatih zatvorenika (Prica, Keršovani, Adžija i dr.), organiziran je 13. srpnja 1941. god. kao što je poznato, bijeg iz Kerestince. Mnogi su na bijegu ubijeni, a mnogi uhvaćeni. Među posljednjima bio je i Hvala, kojeg su ustaše 5. kolovoza 1941. god. strijeljali u Maksimiru.

No još prije toga, upravo zajedno sa Pricom, Keršovanim, Adžijom i ostalima, strijeljan je i student veterine i agronomije Viktor Rosenzweig. Još prije okupacije, zbog svojih učestvovanja u ljevičarskim akcijama, kao i svojim naprednim stručnim predavanjima o ekonomskim problemima sela, bio je fizički napadan od frankovaca tako da su mu na očima ostali trajni tragovi povreda. Ustaše nisu imali milosti ni prema njemu, koji je bio nježni pjesnik liričar i ubili su ga među prvim i istaknutim mladim intelektualcima Hrvatske.

Student Branko Špalj je sudjelovao odmah od početka okupacije u nizu borbenih akcija u Zagrebu. Kada mu je opasno zaprijetilo hapšenje napušta Zagreb prema Sesvetama da bi se priključio partizanima. Na putu ga zaustavlja naoružani njemački vojnik. Premda je situacija izgledala bezizlazna, Branko se odlučio za napad, i u borbi prsa u prsa, savladao ga i razoružao. No nešto kasnije ga stiže ustaška patrola, pretresa ga i kod njega pronalazi revolver. Izveden je pred pokretni Prijeki sud u Bjelovaru, koji ga osuđuje na smrt strijeljanjem. "Pomilovan" je na 10-godišnju robiju, koju je imao izdržavati u Lepoglavi. Branko se tada sa još dvojicom zatvorenika odlučio na bijeg. Savladavši stažare, oni su istrčali iz zatvora Okružnog suda u Bjelovaru, i pokušali bježati preko groblja koje se nalazi uz sam zatvor. Ali dok su njegova dva druga sretno savladala i tu prepreku, Branko je naletio na grobara, koji ga je pogodio u glavu komadom opeke i onesvijestio ga. Neposredno poslije toga stigle su ustaše, raširili mu ruke i noge i kolcima ga prikovali za zemlju, i tako razapetog ostavili su ga da umre u najuzasnijim mukama. Bilo je to u proljeće 1942. god. tj. u isto vrijeme kada su mu oba brata, stariji Mile, apsolvent tehnike, i mladi Luka, maturant, umoreni gladu u logoru Stara Gradiška.

Student Miki Borošak je još u Vrijeme Kraljevine Jugoslavije, u jesen 1940. god. uhapšen u Matici hrvatskih obrtnika u Zagrebu, prilikom održavanja akademije u čast Oktobarske revolucije. Čim je izašao iz zatvora, on nastavlja s revolucionarnim radom. Po okupaciji još više pojačava svoj ilegalni rad. Pod rukovodstvom studenta veterine, svoga starijeg kolege Slavka Komara, sudjeluje u poznatoj oružanoj akciji protiv ustaša kod Botaničkog vrta u Zagrebu. U jesen 1941. god. ustaše su ga uhvatili kod raspačavanja letaka u Heinzelovoj ulici. U ustaškom zatvoru strahovito je mučen, tukli su ga po tabanima do besvijesti tako da dugo nije mogao hodati. U zatvoru su ga držali preko tri mjeseca i samo je pukim slučajem uspio izaći, da bi odmah nastavio ilegalnim radom. Kako su mu ustaše ponovo ušli u trag, otišao je u partizane, gde je poginuo nezna se točno gdje. Doživio je sudbinu tisuća boraca rata kojima se ne zna za grob.

Istranin Ljubo Mrakovčić je kao student veterine u Zagrebu postao član udarne grupe, te i on sudjeluje u oružanoj akciji kod Botaničkog vrta. Poslije se brzo orijentirao na dizanje ustanka u Istri. U proljeće 1942. god. Talijani su ušli u trag

njegovom ilegalnom radu, te ga 9. travnja 1942. god. hapse zajedno s drugim drugovima Istranima. Po hapšenju odveden je najprije u Rijeku, a zatim u Rim, gdje je osuđen na 16 godina zatvora, a zatim prebačen u zatvor Fossano u provinciji Cuneo. U rujnu 1943. god uspio je sa drugim zatvorenicima pobjeći iz zatvora i prebaciti se u Trst, gdje je ponovo dospio u zatvor. Iz Trsta ga prebacuju u zatvor u Kopru, odakle mu je uspjelo izaći. Izmučen po zatvorima i bolestan. oporavlja se kod majke u Moščeničkoj Dragi, pri čemu se opet ukopčava u ilegalni rad. Kad se ponešto oporavio, u jesen 1943. god. odlazi kao politički radnik među istarske partizane. Za vrijeme neprijateljske ofenzive u Istri, u proljeće 1944. god. nailazi na njemačku zasjedu u Veprinačkoj šumi na obroncima Učke i smrtno ranjen pogiba u borbi 30. travnja ili 1. svibnja 1944. god.

Student Vojislav Strineka je zbog svog revolucionarnog rada još za vrijeme Kraljevine Jugoslavije bio isključen već iz 5. razreda gimnazije u Bihaću bez prava daljeg školovanja. Tek mnogo kasnije uspio je završiti gimnaziju i upisati se na Veterinarski fakultet. Prvih dana okupacije vraća se iz Zagreba u Javoranj, gdje je među omladinom tamošnjeg kraja počeo spremati ustanak. Ustaše ga hvataju, odvođe na prisilan rad, zatvaraju i muče. Ništa ne priznavši, ustaše ga privremeno puštaju, a on ponovo priprema ustanak, te na području kotara Dvor na Uni, organizira partizanski odred, te se razvija u istaknutog vojnog rukovodioca na Baniji. U napadu na ustaško uporište Gvozdanjsko je smrtno ranjen u jednom jurišu 25. prosinca 1941. god.

Ljeti 1942. god. uhapšeni su od ustaša u Zagrebu zbog ilegalnog revolucionarnog rada studenti Josip Jurinić, Franjo Zorić, Damir Malnar i Drago Kučinić. Najprije su bili zatvoreni u zagrebačkim ustaškim zatvorima, a zatim su od jeseni 1942. god. do jeseni 1943. god bili u logoru u Jasenovcu i tu prošli teške dane. Po izlasku iz logora, 1944. god. prešli su u partizane.

Zbog suradnje s NOP, student Milan Predragović zatvoren je u Zagrebu u travnju 1942. god. i odveden u Križevce. Nakon preslušavanja i mučenja u križevačkom zatvoru, i on je odveden u zloglasni Jasenovac. S grupom drugova organizira bijeg iz logora, koji uspijeva 11. kolovoza 1943. god., te se svi priključuju partizanskim jedinicama. U srpnju 1944. god. Predragović pogiba u selu Cerina kao sanitetski referent II moslavačke brigade.

Student Tvrtko Švob uhapšen je 2. srpnja 1942. god. u Zagrebu pod optužbom širenja antifašističkih letaka. Proveo je u zagrebačkim zatvorima 104 dana, prošavši dugu i tešku samicu, nemilosrdna preslušavanja i maltretiranja. Kada je, ne priznavši ništa, uspio izaći iz zatvora, spao je na samo 42 kg. težine. Nastavio je sa ilegalnim radom, ali 10. travnja 1943. god. bude opet uhapšen na kraće vrijeme kao talac. Kako je i dalje opet ilegalno radio, a najstariji mu brat Držislav, sveučilišni profesor povijesti, bio također zatvoren (pred konac okupacije i ubijen u logoru u Lepoglavi), uhapšen je i po treći puta 14. rujna 1944. god., ali uspijeva pobeći iz ustaških ruku i prebaciti se u partizane.

Među nastavničkim kadrom zagrebačkog Veterinarskog fakulteta koji su stradavali zbog svoga patriotskog i revolucionarnog djelovanja, treba ponajprije spomenuti asistenta Zorka Goluba. U svibnju 1942. god. ustaše su ga uhapsili, mučili

i odveli u Jasenovac, gdje je ljeti 1942. god. kao stručnjak dospio na ustašku ekonomiju Obradovac gdje je dobivao neljudske zadatke. Ondje je u rujnu iste godine organizirao uspješan bijeg sedmorice logoraša. Prebjegli su u partizansko selo Kokočak. U partizanima je obolio od pjegavca, ali ga je osobito zahvatila tuberkuloza kao posljedica teških prilika kroz koje je prošao, pa umire ubrzo poslije oslobođenja 19. studenog 1945. god.

Asistent Ivo Drežančić bio je od svibnja 1942. god. u logoru u Jasenovcu. Povremeno je izlazio iz logora da po zahtijevu ustaša liječi pregledava njihovu stoku po vanjskim ekonomijama. Prilikom svojih izlazaka povezo se s drugovima na slobodi i bio povezan sa aktivom K.P. izvan logora, koji je pripremao akcije za napad na logor i za prihvatanje odbjeglih logoraša. Ustaše su posumnjali da se bavi takvim poslom, zatvorili ga u Zvonaru, zatvor u najstrašnijem zatvoru, gdje je ležao okovan nekoliko mjeseci, mučen i maltretiran tako da je izgledao kao živi kostur. Ništa mu nisu dokazali niti je išta priznao. Tek je kasnije 1943. god. izašao iz logora, a nakon toga prešao u partizane.

Asistent Mato Winterhalter bio je zatvoren od svibnja 1942. god do sredine 1944. god. u logorima Jasenovac, Stara Gradiška i drugim mjestima ustaških zločina. Prelačivan, prebolio je teške napade malarije, dizenterije, pjegavca i upale pluća. Bio je svjedok mnogih patnji i užasnih smrti, pa je doživio teške psihičke traume. Svoje doživljaje iz tih logora je prikazao i objavio.

Nešto kasnije od gore spomenute trojice, uhapšen je i mučen asistent Ekrem Maglajlić, otprije vrlo istaknuti borac, koji je isto tako odveden u Jasenovac, gdje je prošao težak put, ali je brzo zamijenjen i tako došao u partizane. Ubrzo nakon hapšenja Maglajlića, uhapšen je i docent Stjepan Rapić, podvrgnut teškoj ustaškoj proceduri, no uspio nakon dva mjeseca izaći iz zatvora te je i nadalje najaktivnije djelovao u ilegalnim organizacijama. U jesen 1944. god. prelazi na oslobođeni teritorij.

Asistent Marica Knežević bila je kao ljevičar prvi puta hapšena još u Kraljevini Jugoslaviji, kao student, u listopadu 1936. god., s grupom Adžija, Iveković i Saili. Tada je prešla teške dane po zatvorima Zagreba i Beograda. Pod ustaškim režimom, zbog svoje velike revolucionarne aktivnosti na Veterinarskom fakultetu, prvi put je uhapšena 1942. god., a zatim i u rujnu 1944. god., kada je u zatvoru u Zagrebu ostala do siječnja 1945. god. Tada je odvedena u strašni Jasenovac, gdje je i ubijena neposredno prije oslobođenja.

U ustaškim logorima i zatvorima bilo je 6 ljevičarskih nastavnika Veterinarskog fakulteta u Zagrebu, a 7 nastavnika u partizanima, ne računajući ovdje mnogobrojne nastavnike toga fakulteta koji su pomagali NOP i bili u stalnoj opasnosti od režima. Prema do sada prikupljenim podacima, u NOB na cijelom teritoriju Jugoslavije, sudjelovalo je 86 studenata Veterinarskog fakulteta u Zagrebu. Poginuo je ili ubijen u toku rata 31 student, ako se računaju samo oni koji su imali status studenta do kraja rata. Ako se računaju svi oni koji su uopće prošli kroz studij, dakle i svršeni veterinari zagrebačkog Veterinarskog fakulteta, onda ih je poginulo preko 60. Ako se računa da u času ustanka u Hrvatskoj nije bilo više od 400 svršenih veterinara i studenata zajedno, onda to predstavlja ogroman postotak poginulih boraca i žrtava fašizma. Dakako da se stradanje ne može svesti samo na smrt, pa se broj stradalnika još

mногоstruko povećava, što je izazvalo za naše kadrove mnogobrojne teške posljedice. Teško da je koja druga struka u tolikoj mjeri stradavala od fašista. Veterinari, a napose veterinarska omladina, junački se borila, podnosila najstrašnija mučenja i hrabro umirala u ustaškim zatvorima, logorima i u jurišima na neprijatelja.

LITERATURA:

- ¹Drežančić I., Milan Predragović. "Vetserum", Zagreb, IX, 11-12, 121, 1961. – ²Dumić A., Jaroslav Hvala. U "Revolucionarni omladinski pokret u Zagrebu 1941-1945, II" (Zbornik), 244-246, Zagreb, 1984. – ³Dumić A., Milan Borošak. U "Revolucionarni omladinski pokret u Zagrebu 1941-1945, II" (Zbornik), 240-244, Zagreb, 1984. – ⁴Dumić A., Studenti pokret na Veterinarskom fakultetu. U "Revolucionarni omladinski pokret u Zagrebu 1941-1945, II" (Zbornik), 232-239, Zagreb, 1984. – ⁵Ehrlich I., Marica Knežević. "Vetserum", Zagreb, IX, 11-12, 114, 1961. – ⁶Golub Lj., Zorko Golub. "Vetserum", Zagreb, IX, 11-12, 99-100, 1961. – ⁷Golub Z., Odlomak iz "Dnevnika"; Bijeg iz ustaškog logora. "Vetserum", Zagreb, IX, 11-12, 59-65, 1961. – ⁸Komar S., Braća Špalj - tri pokošena jablana. U "Revolucionarni omladinski pokret u Zagrebu 1941-1945, II" (Zbornik), 469-472, 1984. – ⁹Krvavica S., Branko Špalj. "Vetserum", Zagreb, IX, 11-12, 108-109, 1961. – ¹⁰Krvavica S., Miki Borošak. "Vetserum", Zagreb, IX, 11-12, 110-111, 1961. – ¹¹Ljubić I., Živković J., 50 godina studentske organizacije Veterinarskog fakulteta u Zagrebu. U: 50 godina Veterinarskog fakulteta u Zagrebu, 1919-1969 (Spomenica), 197-215, Zagreb, 1979. – ¹²Rapić S., Maglajlić E., Nastavnici Veterinarskog fakulteta u Zagrebu u narodnoj revoluciji. "Vetserum", Zagreb, IX, 11-12, 27-34, 1961. – ¹³Rapić S., Vojo Strineka. "Vetserum", Zagreb, IX, 11-12, 105, 1961. – ¹⁴Rapić S., Ljubo Mrakovčić. "Vetserum", Zagreb, IX, 11-12, 103-104, 1961. – ¹⁵Rapić S., 50 godina Veterinarskog fakulteta u Zagrebu. U: 50 godina Veterinarskog fakulteta u Zagrebu 1919-1969 (Spomenica), Zagreb, 15-63, 1969. – ¹⁶Svob T., Jaroslav Hvala. "Vetserum", Zagreb, IX, 11-12, 101-102, 1961. – ¹⁷Svob T., Prilog povijesti revolucionarnog rada studenata na Veterinarskom fakultetu u Zagrebu. "Vetserum", Zagreb, IX, 11-12, 35-44, 1961. – ¹⁸Svob T., Viktor Rosenzweig. "Vetserum", Zagreb, IX, 11-12, 106-107, 1961. – ¹⁹Svob T., Rasističke i antirasističke ideje u predramoj Jugoslaviji. "Jugoslavenska revija za međunarodno pravo", Beograd, XVIII, 2, 169-176, 1971. – ²⁰Svob T., Studenti i nastavnici Veterinarskog fakulteta u Zagrebu u revolucionarnoj aktivnosti i narodno-oslobodilačkoj borbi. "Veterinarska stanica", Zagreb, XVI, 6, 1-9, 1985. – ²¹Svob T., Treće hapšenje nije im uspjelo. U "Revolucionarni omladinski pokret u Zagrebu 1941-1945, II" (Zbornik), 343-346, Zagreb, 1984. – ²²Svob T., Sličice iz ustaških zatvora. U: "Zagreb 1941-1945, I", "Spektar", Zagreb, 333-337, 1972., i u: "Zbornik sjećanja: Zagreb 1941-1945, 3", "Gradska konferencija SSRNH", Zagreb 317-322, 1984. – ²³Winterhalter M., Sjećanje na logore. "Vetserum", Zagreb, IX, 11-12, 67-80, 1961.

Tvrtko ŠVOB

Scientific Society for History of Health Culture of Croatia - Zagreb, Zagreb

SUFFERING OF STUDENTS AND TEACHERS OF THE FACULTY OF VETERINARY MEDICINE IN ZAGREB DURING THE SECOND WORLD WAR

Key words: History of Medicine; Second World War; The suffering of students and teachers; The Veterinary Faculty of Zagreb; Croatia

Long before the beginning of the Second World War, a great number of students and teachers of the Veterinary faculty in Zagreb took active part in the resistance toward the expansion of racism and fascism in Yugoslavia. Immediately after the beginning of the occupation, and while the National-liberation war was

spreading through the whole country, the very resistance was getting stronger in various forms so that the Veterinary faculty became one of the strongest and most organized bastions of Zagreb University fighting the enemy who occupied the country and their servants. Quisling Ustasha authorities dreadfully attacked the leaders of the resistance on the Veterinary faculty as well as the others who did not show the loyalty toward inimical regime. Ustasha genocidal procedures as well as the procedures of their ordering authorities became very prominent.

The Ustashes arrested, interrogated, took as hostages, sent to prisons and prisoner-of-war camps, physically and psychically tortured, sent a reward and killed in the most terrible manners all those who were the least suspected not to be loyal to the product of the enemy who occupied the country, so called "The Independent State of Croatia". Therefore the Veterinary faculty in Zagreb lost quite a lot of priceless values as in its trained personnel as well as in resources.

(Rad je primljen u Uredništvu 17.I 1990. god.)

Communication
UDC 931:61 / 616.8 / 159.972 / 497.1

Aida HAŠIMBEGOVIĆ

Psijhijatrijska klinika Medicinskog fakulteta, Sarajevo

AKADEMIK PROF. DR NEDO ZEC
(2. II 1899 - 17. XI 1971)

Nedo Zec je rođen 2. II 1899. god. u Mostaru.

U rodnom gradu završio je osnovnu školu i Trgovačku akademiju, a nešto kasnije Gimnaziju u Sarajevu.

Nakon završetka Medicinskog fakulteta u Univerzitetu Beču, promovisan je za doktora medicine.

Još kao student radio je na Neuropsihijatrijskoj klinici Medicinskog fakulteta Univerziteta u Beču kod prof. dr Julius Wagner-Jauregg-a, dobitnika Nobelove nagrade za medicinu.

Nakon završetka studija vratio se u zemlju, ali zbog saradnje sa grupom oko "Federation Balkanique", u Jugoslaviji mu nije bilo omogućeno dalje usavršavanje u neuropsihijatrijskoj struci.

Nakon osmogodišnje opšte ljekarske službe po zabačenim srezovima Makedonije (Kratovo) i Bosne (Sanski Most), tek poslije pogibije kralja Aleksandra I, nastavio je usavršavanje u struci, na Neuropsihijatrijskoj klinici Medicinskog fakulteta Univerziteta u Beogradu i Bolnici za duševne bolesti u Beogradu.

Od 1940 do 1945. god. dr Zec je ljekar na Neuropsihijatrijskom odeljenju Državne bolnice u Sarajevu.

Okupacijsku 1942/43. godinu proveo je kao zatočenik u zloglasnom logoru Jasenovac.

Nakon oslobođenja, 1945. god. zahvaljujući velikom ugledu i povjerenju koje je uživao, dr Zec postaje prvi ministar Narodnog zdravlja Vlade NR Bosne i Hercegovine.